

DOI: 10.52363/2414-5866-2022-2-11

УДК 378 : 372.77] (477)

*Горбенко О.М., аспірант ННВЦ НУЦЗ України, м. Харків,
ORCID: 0000-0002-5095-2152*

*Horbenko O., postgraduate student of educational-scientific-production
center at National University of Civil Defence of Ukraine, Kharkiv*

ПУБЛІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

PUBLIC REGULATION OF ENSURING THE EFFICIENCY OF THE UKRAINIAN ECONOMICS STATE POLICY SECURITY

В статті проаналізовано та надано оцінку забезпечення державного регулювання ефективності безпеки економіки держави.

З'ясовано, що економічна безпека України означає такий стан розвитку економіки, при якому здійснюється зняття соціальної напруженості усередині держави за допомогою росту добробуту населення, зростання престижу країни на світовому рівні й пріоритету національних інтересів, установаження конкурентоспроможності новітніх технологій і видів виробництва й збільшення потенціалу України в зовнішньоекономічному просторі.

Проаналізовано особливості використання інвестиційного капіталу на сучасних підприємствах з метою підвищення їх економічної безпеки. Приведені проблеми і перспективи залучення інвестицій на підприємствах. Викладені характеристики результатів інвестиційної діяльності, які дозволили визначити загальний приріст добробуту від інвестиційної діяльності як сукупність позитивних і негативних зовнішніх результативних чинників. Розроблені рекомендації по підвищенню ефективності використання інвестиційного капіталу в умовах промислового підприємства.

***Ключові слова:** державна політика формування економічної безпеки, промислове підприємство, інвестиційний капітал, оцінка ефективності, механізми публічного регулювання.*

The article analyzes and provides an assessment of the ensuring of public regulation of the efficiency of the economics state policy security.

It has been found that the economic security of Ukraine means such a state of economic development, in which social tensions within the state are relieved by increasing the welfare of the population, increasing the prestige of the country at the world level and prioritizing national interests, establishing the competitiveness of the latest technologies and types of production, and increasing the potential of Ukraine in the foreign economic space.

The peculiarities of the use of investment capital at modern enterprises with the aim of increasing their economic security are analyzed. Problems and prospects of in-

vestment attraction at enterprises are given. The characteristics of the results of investment activity are outlined, which made it possible to determine the general increase in well-being from investment activity as a set of positive and negative external effective factors. Recommendations for increasing the efficiency of the usage of investment capital in the conditions of an industrial enterprise have been developed.

Keywords: *state policy of economic security formation, industrial enterprise, investment capital, efficiency assessment, mechanisms of public regulation.*

Постановка проблеми. Вирішення проблеми підвищення економічної безпеки підприємств тісно пов'язане з розвитком інвестиційної сфери, активізація якої сприяє технологічній модернізації, створенню нових виробництв, появі додаткових робочих місць, створенню і комерціалізації нових конкурентоздатних продуктів. Інвестиційна діяльність є запорукою розвитку як окремого підприємства, так і економіки держави в цілому.

Формування механізмів підвищення ефективності використання інвестицій на підприємствах представляють особливий інтерес і важливість в період економічних і політичних трансформацій, оскільки саме ця сфера діяльності є соціально значимою і дозволяє підвищити економічну безпеку підприємств. Однією з вирішальних умов економічного зростання і якісного розвитку підприємства є фінансування прогресивних інвестиційних проєктів. Питання теоретичної і практичної значущості дослідження наведених вище проблем, їх недостатня вивченість, необхідність пошуку шляхів ефективного використання інвестиційного капіталу на підприємствах з метою підвищення їх економічної безпеки є у край актуальними для дослідження нині.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема підвищення економічної безпеки підприємств і ефективності інвестиційної діяльності присвячені наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених [1-5]. Проте сучасні умови диктують необхідність проведення подальших наукових розробок в області розвитку і вдосконалення напрямів підвищення економічної безпеки підприємств за допомогою ефективного використання інвестицій.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати публічне регулювання забезпечення ефективності державної політики безпеки економіки України.

Виклад основного матеріалу. Сучасну епоху відрізняють наявність безлічі нових чинників, макроекономічних викликів і ризиків, які призводять до непередбачуваних і нерівноважних станів національних економік, вбудованих в нестійкий світовий лад [4].

Поняття економічної безпеки для вітчизняної економіки є відносно новим. Цей термін тісно пов'язаний з похідним від нього і надзвичайно важливим поняттям – економічна безпека, яке розглядається на макро- і мікроекономічному рівнях досліджень. Генезис складного і багатоаспектного по-

няття «Економічна безпека підприємства» не є предметом вивчення цієї роботи. Приведемо його базове визначення, від якого відштовхуватимемося для досліджень в цій статті.

Економічна безпека підприємства (ЕБП) є таким станом захищеності усіх наявних виробничих ресурсів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, при якому забезпечується його стабільне і стійке функціонування, що забезпечує підтримку конкурентоспроможності і досягнення стратегічних імперативів розвитку в сьогоденні і майбутньому періодах. Підхід до дослідження підприємства в контексті стійкості і адаптивності його соціально-економічної системи є сучасним і ефективним інструментом проведення об'єктивного і обґрунтованого мікроекономічного аналізу. Він може бути використаний для оперативного реагування на можливі ризики і загрози, а також активної протидії виникаючим економічним і політичним викликам і шокам, які мають екзогенний (зовнішній) і ендогенний (внутрішній) характер. Безумовна цінність підходу стійкості і адаптивності полягає в тому, що на його основі можливо провести науковий аналіз, який дозволяє розробити механізм виявлення потенційних загроз, сфер, міри і каналів їх поширення, а також попереджувати і запобігти негативній дії чинників на підприємство. Удамося до посилення, згідно з яким інвестиціям і інвестиційній діяльності відведемо найважливішу роль в концепції економічної безпеки підприємств, і проведемо дослідження цієї теми.

Держава створює і підтримує засоби комунікацій і забезпечує доступ до інформації, що стосується функціонування економіки, усім економічним агентам, що знижує невизначеність, непередбачуваність багатьох економічних процесів. Наприклад, як відмічає Передборський В.А. «державне втручання потрібне для захисту прав споживачів в ринковій економіці, зокрема тоді, коли вони самі не можуть отримати інформацію, без якої важко зробити раціональний вибір. Сучасна економіка характеризується щонайширшою різноманітністю товарів і послуг, про які більшість споживачів мають смутне представлення. Звідси потреба в розширенні цього виду регулювання» [4, с. 98].

У сучасних умовах особливе значення для функціонування економічної системи придбаває діяльність держави з забезпечення мобільності чинників виробництва (організація служб зайнятості, бірж праці, фондових бірж, інформаційних центрів, лізингу і так далі). Причому держава або сама здійснює роботи із створення засобів комунікації, або організовує, координує, стимулює і контролює роботу приватного сектора по виконанню цих функцій [5].

По суті справи, держава, формуючи правові рамки діяльності економічних агентів, беручи участь в створенні засобів зв'язку, забезпечуючи доступ до потрібної інформації, створюючи умови для підвищення мобільності чинників виробництва і так далі, формує ту інфраструктуру, те середовище,

у рамках якого можливе ефективне функціонування економічної системи. Фактично це означає межі і створює інформаційні канали проходження прямих і зворотних зв'язків, що пронизують систему взаємовідносин усіх економічних суб'єктів.

Другий напрям безпосередньо відбиває підприємницьку функцію держави. Свою виробничу діяльність держава здійснює на базі державного сектора економіки. На відміну від приватного підприємця держава орієнтується не лише на отримання прибутку, але і на успішне функціонування економіки в цілому. Як вже було відмічено, ця двоїстість багато в чому визначає специфіку державного підприємництва в ринковій економіці. Виробництво чисто громадських благ (національна оборона, охорона громадського порядку) є повною прерогативою держави. В той же час створення частково громадських благ (освіта, охорона здоров'я, соціальне страхування) може здійснюватися як державою, так і приватним сектором економіки. При цьому держава бере на себе і гарантує тільки такий рівень споживання частково громадських благ, який в даний момент може бути забезпечений ресурсами державного бюджету.

Третій напрям відбиває одну із засадничих функцій держави – створення і підтримка конкурентного середовища. Держава підтримує економічні стосунки, що склалися, і ринок як основну форму зв'язку між економічними суб'єктами, а також головний механізм ринку – конкуренцію. Вільна конкуренція є необхідною умовою, як для економічної свободи виробника, так і свободи вибору споживача. Конкуренція – це стратегічний механізм підвищення продуктивності. Конкуренція між підприємствами, їх свобода діяти на власний розсуд, пов'язана з цим гнучкість процесів найму, звільнення і компенсаційних виплат створюють важливі стимули для підвищення ефективності і зниження витрат. Саме вона примушує виробників діяти у напрямі скорочення витрат виробництва і, отже, знижувати ціни на свої товари і послуги. З цією метою виробник і прибігає до різного роду інновацій, ризику, впровадженню нових високих технологій. Інакше кажучи, конкуренція виступає у ролі двигуна економічного зростання [1].

На практиці захист конкуренції означає забезпечення формально вільного доступу на ринки і правове обмеження крайніх проявів монопольної влади, що знижують ефективність використання ресурсів і завдають шкоди як споживачам, так і виробникам. Держава, визначаючи правила, по яких здійснюються ділові операції економічних суб'єктів, одночасно регулює і окремі сторони їх функціонування, надаючи підтримку або усуваючи ті або інші сфери діяльності окремих індивідів або інститутів. Коригування здійснюється шляхом дії на механізм ціноутворення, впровадження конкуренції на неконкурентні ринки через розділення монопольного виробництва, організацію конкуренції за права з обслуговування ринків природних монополій, регулювання стандартів якості і так далі. У цілому держава прагне підтри-

мати конкурентні процеси - свободу входу (виходу) на ринок, певну міру суперництва між фірмами, стримати недобросовісну конкуренцію і крайні прояви монопольної влади. На думку Білої С.О., власне політика підтримки конкуренції повинна включати три напрями:

1) просування готових товарів на зовнішніх ринках (підтримка експортного виробництва);

2) зниження бар'єрів для входу на ринок (адміністративних, створюваних регіональною владою, бюрократичних, кримінальних);

3) допомога наукомістким виробництвам (що потребує початкової економічної підтримки і подальшого просування на зовнішніх ринках) [2].

Це пояснюється тим, що на цьому етапі еволюції економічних систем (за наявності приватної інформації, яку мають в розпорядженні тільки фірми, зовнішніх шоків, важко прогнозованих інвестиційних процесів і так далі) у багатьох випадках саме конкурентне середовище дозволяє фірмам самостійно вибрати оптимальну поведінку і сприяє ефективному використанню ресурсів. Крім того, слід враховувати і той факт, що держава (маючи подвійний характер) як економічний суб'єкт, саме виступаючи підприємцем, також неминуче повинна організовувати функціонування держпідприємств у ринковому середовищі, забезпечуючи усім суб'єктам рівні можливості.

По суті справи, підтримуючи конкуренцію, держава з її допомогою організовує виконання економікою свого основного завдання – виробництва необхідних благ і послуг для задоволення потреб населення.

На макроекономічному рівні в якості своєрідних зовнішніх ефектів ринку можна розглядати негативні наслідки циклічних коливань економіки, що призводять до втрат значної долі громадського багатства, соціальних конфліктів, політичної нестабільності і так далі. Періоди глибоких спадів в економіці завжди супроводжуються занепадом в розвитку культури, науки, освіти і інших сфер життя суспільства. Усе це вимагає активного втручання держави в економічні процеси, проведення стабілізаційної політики, спрямованої на згладжування циклічних коливань економіки.

Ринок ігнорує і позитивні зовнішні ефекти, що сприятливо позначаються на тих, що не беруть участь в ринкових угодах. Ринок враховує витрати і вигоди безпосередніх учасників угоди, тобто їх приватні інтереси, ігноруючи інтереси третіх осіб або суспільства в цілому. Наприклад, окремим фірмам не завжди буває вигідно займатися створенням нових технологій, оскільки це зв'язано з великими витратами. Але надалі їх тиражування може дати великий економічний ефект з точки зору економіки господарства в цілому, хоча на діяльності фірм-творців це може позначитися трохи і через великий проміжок часу. Тому держава, враховуючи можливості виникнення позитивного ефекту, може стимулювати фірми, що проводять дослідницькі роботи або, у разі особливої важливості для суспільства в цілому, проводити ці роботи на державні кошти з тим, щоб надалі ними могли скористатися ба-

гато фірм [3].

Підтримка державою економічної системи не обмежується захистом ринку, конкуренції (і інших, необхідних з точки зору ефективного використання ресурсів, ринкових структур), а також корекцією їх зовнішніх ефектів. Держава за допомогою наявних у неї інститутів, передусім, судово-правових, захищає структуру стосунків власності, що склалася, лежить в основі функціонування економіки. У періоди соціально-економічних трансформацій за допомогою правових інститутів або інструментів економічної політики (а іноді і з використанням силових методів) держава стимулює зміну цієї структури і юридично закріплює ці зміни. Довготривалі цілі такого реформування зазвичай задаються внутрішніми потребами економічної системи, хоча на практиці це може проявлятися як реалізація інтересів пануючої громадської підсистеми і представників верхніх шарів її внутрішньої ієрархії. Одночасно це реформування повинне відбивати інтереси усіх членів суспільства, що дає можливість підтримувати його цілісність у рамках цієї держави. За відсутності чіткого правового забезпечення стосунків власності, а також при нездатності держави змушувати до виконання встановлених правил, неможливе ефективне функціонування виробництва на ринковій основі. І навпаки, тривала стагнація в умовах нерозвинених ринкових стосунків не сприяє економічній реалізації зафіксованих законом прав власності.

Висновки. Таким чином, держава повинна не лише формувати рамкові умови функціонування економіки, що дозволяють працювати механізмам зворотних зв'язків, але і при необхідності прямо регулювати економічні процеси, стимулюючи або безпосередньо організовуючи виробництво необхідної кількості благ і послуг. Це ще раз доводить необхідність існування і функціонування державного сектора в усіх країнах незалежно від модифікацій і рівня розвитку економічних систем. Незважаючи на глибокі зміни в природі і функціях держави, які мали місце в 90-х роках, вважаємо, що сучасна інтерпретація їх може бути представлена як сукупність нормативних функцій макроекономічного регулювання і державного підприємництва.

Зміст контролюючої функції держави витікає з суті влади. Але, як всякий елемент цих категорій, він має своє місце в публічному управлінні, яке визначається функціями управління, цілями і ієрархією державної влади і суспільно необхідним розподілом праці. В зв'язку з цим розглянемо суть кожного з цих аспектів і їх взаємозв'язок з державним контролем.

В процесі публічного управління, як, втім, і всякого іншого, здійснюється ряд функцій управління, які забезпечують замкнутий цикл.

Список використаних джерел:

1. Бондареко А.І. Механізм забезпечення ефективності безпеки економіки України. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали Міжнародна наук.-практ. конф., 17–18 травня 2019 р. / за

заг. ред. В. П. Садкового. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2019. С. 5–7.

2. Біла С.О. Інноваційний розвиток промисловості як складова економічної безпеки України . Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій: Матеріали Міжнар. наук. конф. У 6 ч. Суми: РВВ СОІППО, 2008. Ч. 2 С. 135 – 138.

3. Власюк О.С. Загрози економічній безпеці України .Актуальні проблеми міжнародних відносин. К. : ВПЦ “Київський ун-т”, Ін-т міжнар. відносин, 2001. Вип. 26. С. 210–212.

4. Передборський В.А. Економічна безпека держави: монографія. К.: Кондор, 2003. 391 с.

5. Поважний О.С. Формування організаційно-економічного механізму державного стимулювання стратегічного розвитку підприємств регіону : монографія. Донец. держ. ун-т управління. Луганськ : Ноулідж, 2012. 142 с.

6. Husarov K., Pomaza-Ponomarenko A. The evolution of economic processes as a factor of state security of Ukraine // East Journal of Security Studies: Scientific Journal. – Kharkiv – Slupsk (Poland): NUCPU-APS, 2019. – Volume 2 (4). – URL: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/7>.

References:

1. Bondareko A.I. The mechanism for ensuring the effectiveness of the security of the economy of Ukraine. State management in the field of civil protection: science, education, practice: materials of the International Science-Practice. conference, May 17–18, 2019 / by general ed. V.P. Sadkovoy. Kharkiv: NUTSZU Publishing House, 2019. P. 5–7. Print.

2. Bila S.O. Innovative development of industry as a component of economic security of Ukraine. Innovative development of society under the conditions of cross-cultural interactions: Materials of the International. of science conf. In the 6th part of Sumy: RVV SOIPPO, 2008. Part 2, pp. 135-138. Print.

3. Vlasyuk O.S. Threats to the economic security of Ukraine. Actual problems of international relations. K.: VOC "Kyiv University", International Institute relations, 2001. Vol. 26. P. 210–212. Print.

4. Predborsky V.A. Economic security of the state: monograph. K.: Condor, 2003. 391 p. Print.

5. Honorable O.S. Formation of the organizational and economic mechanism of state stimulation of strategic development of regional enterprises: monograph. Donets state University of Management. Luhansk: Knowledge, 2012. 142 p. Print.

6. Husarov K., Pomaza-Ponomarenko A. The evolution of economic processes as a factor of state security of Ukraine // East Journal of Security Studies: Scientific Journal. – Kharkiv – Slupsk (Poland): NUCPU-APS, 2019. – Volume 2 (4). – URL: <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/7>.